

NORĀDĪJUMI AUGSNES UN ŪDEŅU AIZSARDZĪBAI MEŽA DARBOS**Ievads**

Viens no LVM vides politikas mērķiem ir mazināt saimnieciskās darbības ietekmi uz vidi, t.sk. samazināt augsnes bojājumus un ūdeņu piesārņojumu, kas rodas meža darbu laikā.

Šajos norādījumos aprakstītas augsnes bojājumu un ūdens piesārņojuma mazināšanas prasības, pasākumi kas jāievēro un darbinieku rīcība, izpildot darbus mežā visos ciršu veidos.

Par būtisku augsnes bojājumu un ūdens piesārņojumu uzskata tādu, kuru darbu izpildītājs radījis patvaļīgi, pārkāpjot 1.punktā noteiktās prasības vai norādījumus darba uzdevumā.

1. Prasības augsnes bojājumu un ūdens piesārņojuma novēršanai

Lai mazinātu augsnes bojājumus un ūdens piesārņojumu, ievēro šādas prasības:

- 1.1. Kopšanas un sanitārās cirtes cirsmās pēc mežizstrādes darbu beigšanas par 20 centimetriem dziļāku risu kopgarums nepārsniedz 100 metrus uz hektāra;
- 1.2. Ceļos bez mākslīgā seguma, meža stigās un meža meliorācijas grāvju atbērtnēs par 25 centimetriem dziļākas risas, kas izveidojušās no 1.septembra līdz 1.aprīlim, izlīdzina līdz 1.maijam. *Ja laika apstākļu dēļ ceļu pārvaldītājs tā pārziņā esošajos ceļos ir noteicis pārvietošanās ierobežojumus vai risas nav iespējams tehniski izlīdzināt meža ceļa stāvokļa dēļ, tās izlīdzina ne vēlāk kā divu nedēļu laikā pēc ierobežojumu atcelšanas vai pēc meža ceļa tehniskā stāvokļa uzlabošanās, bet ne vēlāk kā līdz 1.jūlijam;*
- 1.3. Ceļos bez mākslīgā seguma, meža stigās un meža meliorācijas grāvju atbērtnēs par 25 centimetriem dziļākas risas, kas izveidojušās no 1.aprīļa līdz 1.septembrim, izlīdzina divu mēnešu laikā pēc kokmateriālu aizvešanas no krautuves mežā;
- 1.4. Pievešanas ceļu ierīkošana un pārvietošanās ar tehniku aizliegta gravās, kriteņu, noslīdeņu, iežu atsegumu vietās un 10 metru platā joslā no to augšējās malas. Prasība attiecas uz gravām, kuras ir vismaz 15 metru dziļas, 10 metru platas un, kuru nogāzes slīpums ir vismaz 30 grādu;
- 1.5. Pievešanas ceļos cirsmās un ārpus tām, darbu izpildītājs veic pasākumus, lai mazinātu risu veidošanos darbu izpildes laikā;
- 1.6. Pēc darbu beigšanas nav pieļauts atstāt ar ciršanas atliekām vai tehnikas radītām risām aizprostotas ūdensteces vai grāvjus;
- 1.7. Nav atļauts, ka no risām veidojas mākslīgas ūdens teces, kas ieplūst dabiskajās ūdenstecēs, ūdenstilpēs, grāvjos vai izveido applūdušas teritorijas;
- 1.8. Veic pasākumus, lai mazinātu pa pievešanas ceļa risām stumtā saduļķotā ūdens ieplūšana grāvjos, upēs vai citās ūdenstilpēs;
- 1.9. Ar tehniku pārvietojas tikai pa plānotajiem kokmateriālu pievešanas ceļiem vai tehnoloģiskajiem koridoriem. Pārvietoties ārpus pievešanas ceļiem pieļaujams tikai izņēmuma gadījumos:
 - 1.9.1.kad pārvietošanās pa plānoto pievešanas ceļu nav iespējama, jo augsnes nestspēja nav pietiekama, lai šķērsotu lokālu mitru ieplaku;

- 1.9.2. kad pārvietošanās pa plānoto pievešanas ceļu var apdraudēt darba drošību;
- 1.9.3. kad meža darbi notiek izpētes un attīstības darbu ietvaros;
- 1.9.4. lai nodrošinātu ciršanas atlieku pārvešanu un ieklāšanu pievešanas ceļa nostiprināšanai;
- 1.9.5. lai risinātu sagatavošanas vai pievešanas mašīnu tehniskas problēmas.
- 1.10. Ja kopšanas cirtes izstrādē izmanto „spoku ceļu”¹, pa to pieļaujams pārvietoties harvesteram tikai vienu reizi. Ar forvarderu pa „spoku ceļu” pārvietoties nav pieļaujams. „Spoku ceļš” nav tehnoloģiskais koridors.
- 1.11. Risu līdzināšanu neveic cirsmas teritorijā un pievešanas ceļa posmā, kas šķērso mežaudzi, izņemot gadījumus, kad tas nepieciešams meža ainavas sakopšanai vai augsnes erozijas risku novēršanai. Līdzinot risas audzē, ņem vērā augošo koku bojāšanas riskus.
- 1.12. Aizliegts pārvietot un bojāt dižakmeņus.

2. Pasākumi augsnes bojājumu un ūdens piesārņojuma mazināšanai

Lai samazinātu iespējamās augsnes bojājumus un ūdens piesārņojumu meža darbos, darbu plānošanu un izpildi veic atbildīgi.

2.1. Cirsmas izstrādes laika plānošana

- 2.1.1. Cirsmas izstrāde beidzas ar kokmateriālu pievešanu, tādejādi lielāku vērību pievērš pievešanas apstākļiem.
- 2.1.2. Pievešanas apstākļi ir norādīti LVM “Vadlīnijās pievešanas apstākļu noteikšanai”.
- 2.1.3. Cirsmas izstrādes laika plānošanā tiecas ievērot augsnes nestspēju katrā meža tipā, sezonālos un meteoroloģiskos apstākļus.

2.2. Pievešanas ceļu un krautuves plānošana

- 2.2.1. Pirms cirsmas izstrādes apseko cirsmas teritoriju un atzīmē cirsmas skicē lokālās mitrās ieplakas. Pievešanas ceļu un tehnoloģisko koridoru izvietojuma plānošanu veic tā, lai, ja iespējams, izvairītos no mitru ieplaku šķērsošanas.
- 2.2.2. Pievešanas ceļu no cirsmas līdz krautuvei plāno pēc iespējas īsāku un sausākās vietās, lai mazinātu darbu izmaksas un iespējamo augsnes bojājumu platību.
- 2.2.3. Izvairās no ūdensteču šķērsošanas, kur vien tas ir iespējams. Ja nav iespējams izvairīties, ūdensteci šķērso vienā vietā, vai pēc iespējas mazākā skaitā vietu.
- 2.2.4. Ja cirsmā ir nogāzes, kuras pārvarot tehnika izbuksē un rada būtiskus augsnes bojājumus, tehnikas pārvietošanās virzienu izvēlas lejup pa nogāzi, ja pastāv iespēja apbraukt nogāzi pa lēzenāku vietu.
- 2.2.5. Izvairās plānot pievešanas ceļus vietās, kur risas var radīt mākslīgu ūdensteci.
- 2.2.6. Izvairās plānot kokmateriālu krautuves vietās ar zemu augsnes nestspēju, kad augsne nav sasalusi vai izkaltusi.

¹ „Spoku ceļš” – harvestera veidots līkloču ceļš mežaudzē starp tehnoloģiskajiem koridoriem, kas paredzēts koku ciršanai un kokmateriālu sagatavošanai.

2.3. Bojājumu novēršana darbu izpildes laikā

Augsnes aizsardzība uz pievešanas ceļiem

- 2.3.1. Izmanto plānotos pievešanas ceļus. Pārvietošanās ārpus tiem var radīt būtiskus augsnes bojājumus.
- 2.3.2. Teritorijās ar paaugstinātu mitruma režīmu, ja uz pievešanas ceļiem, kā arī tehnoloģiskajiem koridoriem veidojas bedres vai risas, rīkojas šādi:
 - 2.3.2.1. tehniku aprīko ar kāpurķēdēm;
 - 2.3.2.2. rupjās ciršanas atliekas ieklāj pievešanas ceļā;
 - 2.3.2.3. ja ciršanas atliekas nav pietiekamā daudzumā, atsevišķās pievešanas ceļa vietās ar ļoti zemu augsnes nestspēju, pieļauts ieklāt lētāko kokmateriālu.
- 2.3.3. Ja ciršanas atliekas gatavo pārstrādei šķeldās, bet cirmā tehnikas risas var radīt būtiskus augsnes bojājumus, ciršanas atliekas ieklāj pievešanas ceļā.

Ūdensteču, grāvju vai citu ūdenstilpju aizsardzība

- 2.3.4. Ja pa pievešanas ceļa risām ar tehniku tiek stumts humusu saturošs saduļķots ūdens, rīkojas šādi:
 - 2.3.4.1. ja iespējams, lielas ūdens plūsmas mazināšanai uz pievešanas ceļa, atsevišķās vietās, izveido biezus zaru klājumus vairāku metru garumā. Šādi zaru klājumi veido barjeras, kas mazina stumtā ūdens plūsmu;
 - 2.3.4.2. pirms ūdensteču vai grāvju šķērsošanas uz pievešanas ceļa izveido zaru klājumu. Zaru klājumu veido tik garu, lai tas pilnībā novērstu saduļķotā ūdens ieplūšanu ūdenstecēs vai grāvjos.
- 2.3.5. Pievešanas ceļiem šķērsojot nelielus grāvjus vai ūdensteces, tajos ieklāj kokmateriālus un pa virsu ciršanas atliekas.
- 2.3.6. Lai nedeformētu grāvja vai ūdensteces malas, kokmateriālus un ciršanas atliekas ieklāj arī uz abām grāvja vai ūdensteces malām.
- 2.3.7. Ja grāvī vai ūdenstecē ir liela ūdens plūsma, veido kokmateriālu vai plastmasas cauruļu pagaidu šķērsojumus (tiltus):
 - 2.3.7.1. pāri grāvim vai ūdenstecei pārliiek resnākos kokmateriālus, izveidojot pamata sijas, kurām virsū noklāj tievākos kokmateriālus un ciršanas atliekas;
 - 2.3.7.2. plastmasas caurules ieklāj grāvī vai ūdenstecē un virsū noklāj ciršanas atliekas.
- 2.3.8. Pēc darbu beigšanas grāvjus un ūdensteces atbrīvo no kokmateriāliem, ciršanas atliekām un atjauno normālu ūdens plūsmu.
- 2.3.9. Ja pēc mežizstrādes seko augsnes apstrādes darbi, un tehnikai būs nepieciešams tilts grāvju vai ūdensteču šķērsošanai, pēc mežizstrādes darbu beigšanas rīkojas šādi:
 - 2.3.9.1. no kokmateriāliem izveidotos pagaidu tiltus saglabā;
 - 2.3.9.2. ja tika veidots šķērsojums ieklājot kokmateriālus grāvī, un nākamajiem darbu izpildītājiem būs tehniskas iespējas izveidot šķērsojumu, kokmateriālus izceļ ārā un novieto grāvja malā;
 - 2.3.9.3. minētos šķērsojumus saglabā tikai ar LVM darbinieka, kurš izsniedzis darba uzdevumu, atļauju.

3. Augsnes bojājumu un ūdens piesārņojuma reģistrēšana

- 3.1. Darbu izpildītājs augsnes bojājumiem un ūdens piesārņojumam seko līdzi regulāri darbu izpildes laikā.
- 3.2. Augsnes bojājumu un ūdens piesārņojuma galējo pārbaudi un reģistrēšanu veic pēc darbu beigšanas, apsekojot cirsma, pievešanas ceļus un pārējo teritoriju, kurā notikusi darbība.
- 3.3. Atbildīgais LVM darbinieks veic būtisko augsnes bojājumu un ūdens piesārņojuma reģistrēšanu pēc šādiem nosacījumiem:
 - 3.3.1. darbu izpildītāja patvaļīgas darbības rezultātā radītos būtiskos augsnes bojājuma un ūdens piesārņojuma faktus reģistrē Darbu izpildes pārbaudes aktā. Līdzināmās risas, ja tās nav darbu izpildītāja patvaļīgas darbības rezultātā radītas, Darbu izpildes pārbaudes aktā neregistrē kā pārkāpumu;
 - 3.3.2. augsnes bojājumus, kam nepieciešama risu līdzināšana, reģistrē sistēmas GEO telpisko datu slānī „Rises”.
- 3.4. Darbu izpildītājs, veicot paškontroli, būtiskos augsnes bojājumus un ūdens piesārņojumu reģistrē atbilstoši 3.3.1.punktā norādītajam.

4. Rīcība augsnes bojājumu gadījumā

- 4.1. Ja noslēdzot meža darbus, darbu izpildītāja patvaļīgas darbības rezultātā radīti būtiski augsnes bojājumi vai ūdens piesārņojumu, LVM atbildīgais darbinieks izvērtē atbildību saskaņā ar normatīvajiem aktiem un darbu izpildītāja līguma nosacījumiem.
- 4.2. Ja meža darbu rezultātā augsnē radušās risas, kas dziļākas par normatīvajos aktos noteiktajām, tās aizlīdzināmas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un periodā.
- 4.3. Pēc risu aizlīdzināšanas atbilstošā kvalitātē, LVM atbildīgais darbinieks sistēmas GEO telpisko datu slānī „Rises”, aizlīdzinātajām risām norāda stadiju „izpildīts”.